

4. Захарченко В. І. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : [навч. посіб.] / В. І. Захарченко, М. М. Меркулов, О. В. Балахонова. – Львів : «Магнолія 2006», 2012. – 352 с.
5. Тимчасові методичні рекомендації щодо проведення перевірки ефективності використання коштів Державного бюджету України, затв. постановою Колегії Рахункової палати від 09.08.2005 (зі змінами і доповненнями), № 17-5 / Рахункова палата України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/824284.jsessionid>.
6. Одинцова Т. М. Проблемы и перспективы развития аудита эффективности государственных финансов. / Т. М. Одинцова // Економіка і фінанси : [зб. наук. пр.]. – Вип. 98. – Севастополь : СевНТУ, 2009. – С. 118–125.
7. Аудит адміністративної діяльності : Теорія та практика / пер. з англ. В. Шульга. – К. : Основи, 2000. – 190 с.
8. Полякова Л. М. Аудит ефективності управлінських систем і практичної діяльності підприємств / Л. М. Полякова, З. В. Билень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Management/2012_722/42.pdf.

УДК 332.146:336.1

КУЗЬМИНЧУК Н. В., канд. екон. наук, докторант

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Удосконалено концепцію нормативно-правового забезпечення фінансово-бюджетного регулювання розвитку регіонів України в напрямку підвищення наукової обґрунтованості законопроектів та скерування на розробку конкретних нових нормативно-правових актів.

Ключові слова: фінансово-бюджетне регулювання, податкове регулювання, нормативно-правове забезпечення, розвиток регіонів.

Conception of the normative-legal providing of the financially-budgetary adjusting of development of regions of Ukraine is improved with the purpose of increase of scientific validity of bills and orientation for development of concrete new normative-legal certificates.

Keywords: financially-budgetary adjusting, tax adjusting, normative-legal providing, development of regions.

Вступ. Фінансово-бюджетне регулювання (ФБР) є однією з найважливіших функцій системи управління народним господарством на всіх його рівнях. Регулювання обумовлене дією законів економічного розвитку та опирається на широкую законодавчу базу. Нова модернізаційна стратегія [4, с. 8] визначає низку базових пріоритетів серед яких виділено гуманізацію розвитку, що означає передусім збільшення інвестицій у людський потенціал та формування сучасної інфраструктури життєзабезпечення. Суто в змістовному плані соціально-економічна модернізація [5] означає вирішення трьох взаємопов'язаних проблем, а саме: модернізація державної економічної політики, модернізація виробничо-технологічної бази економіки, модернізація системи соціального захисту населення в широкому розумінні цього слова.

Інструментом соціально-економічної модернізації є здійснення цілої низки реформ, спрямованих на запровадження найбільш ефективних принципів, механізмів та форматів управління соціально-економічними процесами в країні. При цьому безумовним імперативом суспільства має стати практична

реалізація моделі сталого розвитку, що забезпечує інтегральне поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості, ресурсної збалансованості та екобезпеки. Виконуючи свої основні функції, держава також бере на себе функції, що стосуються прогнозування та планування подальшого регіонального розвитку.

Виконання будь-яких функцій держави регламентується певним нормативно-правовим полем, яке формується сукупністю відповідних нормативно-правових актів. Недосконалість нормативно-правової та інституційної бази формування системи фінансово-бюджетного регулювання спричинює несистемність її реалізації та неузгодженість дій владних структур, що займаються проблемами розвитку регіонів.

Постановка завдання. Враховуючи вищеведене, метою роботи є аналіз повноти та дієвості нормативно-правового забезпечення ФБР розвитку регіонів та окреслення напрямків його удосконалення.

Результати. Реалізація основних напрямів ФБР розвитку регіонів потребує, передусім, узгодже-

ності і збалансованості податкової політики, зокрема на регіональному рівні. Податкове регулювання, що невідривно пов'язане і з регіональною політикою, забезпечується такими інструментами, як спеціальні режими оподаткування окремих територій (які обумовлюють розвиток депресивних регіонів шляхом економічного стимулювання залучення інвестицій та створення робочих місць) та надання пільг щодо загальнодержавних податків і зборів, які надходять до місцевого бюджету [3]. Серед недоліків податкової політики, що стримують розвиток людського потенціалу, слід назвати економічну необґрунтованість вартості навчання працівників за кошти суб'єкта господарювання, яку дозволено включати до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб (не вище суми, яка дорівнює місячному прожитковому мінімуму, діючому для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженій на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень [7]); обмеженість кола закладів освіти, навчання в яких обумовлює право на податковий кредит (лише вищі та професійні навчальні заклади). Крім того, коло суб'єктів, що мають право на застосування відповідної податкової пільги не включає суб'єкти малого підприємництва (оскільки передбачений компенсаційний механізм (по

суті – податкова знижка) пов'язаний лише з витратами [7], які платниками єдиного податку при його розрахунку не обчислюються), що є проявом дискримінації.

Щодо благодійних організацій, недоліками порядку оподаткування є відсутність чітких критеріїв щодо визначенні доходів від основної діяльності; прив'язка мінімального та максимального розміру таких відрахувань до оподатковуваного прибутку попереднього податкового року (що є проявом дискримінації до суб'єктів, які отримали збитки за наслідком податкового року) [7] тощо. Майже відсутні заходи оподаткування, що обумовлюють підтримку молодих сімей, стимулювання недержавного пенсійного страхування та довгострокового страхування життя, соціально-трудової адаптації інвалідів та забезпечують ефективну зайнятість в цілому. Тому, з урахуванням інструментів податкового регулювання соціальних процесів [9], автором пропонується застосувати їх для створення регіональної програми розвитку, що спрямована на формування ресурсних й соціальних можливостей для зростаючого життєвого рівня населення, щоб потреби людини мали високий рівень якості їх задоволення (табл. 1).

Таблиця 1

Інструменти податкового регулювання соціальних процесів

Напрямок податкового регулювання	Інструменти податкового регулювання
1	2
Обмеження податкового тягаря для громадян з низьким рівнем доходів	Економічно обґрунтований неоподатковуваний мінімум доходів громадян, розмір якого прив'язаний до прожиткового мінімуму та диференційований залежно від категорій населення.
	Економічно обґрунтована та соціально справедлива податкова соціальна пільга.
	Прогресивні акцизи на соціально значимі товари (чим вища соціальна значимість товару, тим нижчою має бути ставка податку).
	Диференційовані ставки ПДВ (чим вища соціальна значимість товару, тим нижчою має бути ставка податку).
Підтримка виробництва соціально значимих товарів	Прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб.
	Стандартні податкові пільги (зниження податкових ставок, звільнення від оподаткування окремих категорій платників, зменшення об'єкту оподаткування; застосування прискореної амортизації основних фондів; застосування спеціальних методів податкового обліку тощо).
	Податкова знижка.
Стимулювання розвитку людського капіталу	Податковий кредит.
	Включення до податкового кредиту з податку на доходи фізичних осіб всієї вартості освітніх послуг, отриманих від закладів освіти (вищих, професійно-технічних, шкільних та дошкільних).
	Компенсаційний механізм для малих підприємств, що дозволяє компенсувати витрати на навчання персоналу.
	Звільнення на певний період від оподаткування додаткового прибутку підприємства, отриманого в результаті навчання працівників.
	Податковий кредит, що дозволяє зменшити суму податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємства на суму витрат на навчання.

	Включення до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб витрат, сплачених на користь закладів охорони здоров'я.
	Включення до витрат при обчисленні податку на прибуток підприємств сум, сплачених організаціям, які здійснюють медичне обслуговування та страхування життя й здоров'я працівників.
Забезпечення молодих сімей та сімей з дітьми житлом	Включення до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб певного відсотку від вартості житла (одноразово)
	Надання податкових пільг будівельним організаціям, що здійснюють будівництво житла для молодих сімей (прискорена амортизація основних фондів та нематеріальних активів, зменшення ставки податку на прибуток підприємства та ПДВ, податковий кредит, податкова знижка, звільнення від оподаткування прибутку, отриманого в результаті реалізації інвестиційного проекту з будівництва житла тощо).
	Право роботодавця-платника податку на прибуток підприємств на застосування податкових пільг при частковій оплаті вартості житла працівникам (за умови першого придбання житла таким найманим працівником та виходячи із загальноприйнятого нормативу щодо площі житла на одного члена сім'ї та вартості 1 м ² житла).
	Надання пільг з ПДВ щодо операцій з першої поставки житла кінцевим споживачам, яка надається відповідним будівельним організаціям.
Підтримка функціонування неприбуткових організацій	Встановлення чітких критеріїв визнання доходів від основної діяльності благодійних організацій.
	Встановлення вичерпного переліку видів доходів, які заборонено включати до складу основної діяльності благодійних організацій як альтернативи відкритому переліку дозволених видів такої діяльності.
	Надання благодійним організаціям права на податковий кредит з ПДВ замість «звільнення» від податку та уточнення умов його надання.
	Надання платникам, що здійснюють відрахування на користь благодійних організацій, права переносити ці витрати на наступні податкові періоди, а також включення їх до витрат (що обчислюються при розрахунку податку на прибуток підприємств) незалежно від наявності прибутку, якщо такі відрахування здійснюються стосовно захисту довкілля, підтримки наукових дослідів тощо.
	Впровадження знижених ставок ПДВ на вартість благодійної допомоги у негрошовій формі відповідно до законодавства Європейського Союзу.
	Надання податкових пільг підприємствам, що не є неприбутковими організаціями (наприклад, у вигляді включення певного відсотку прибутку до витрат), якщо благодійна діяльність здійснюється безпосередньо, а не лише через благодійні організації чи державні установи.

Таким чином, податкове регулювання є невід'ємним елементом державної соціально-економічної політики і тісно пов'язане з іншими його складовими. Застосування інструментарію оподаткування дозволяє вирішувати окремі завдання антициклічної, структурної, антимонопольної, бюджетної, цінової, інвестиційної, інноваційної, екологічної, зовнішньоекономічної та соціальної політики [9].

Що стосується розвитку міжбюджетних відносин, то у Програмі економічних реформ України на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [8], виділено проблеми, які обумовлені необхідністю реформування міжбюджетних відносин, серед яких є: низька якість послуг, що надаються на місцях. У більшості сільських, селищних бюджетів видатки на виплату заробітної плати й нарахування на неї складають понад 90 %; зношена інфраструктура. Комунальна інфраструктура зношена більше ніж на 60 %. Кількість аварій у ЖКГ за останні 10 років зросла в 5 разів.

Близько 90 % доріг загального користування є дорогами місцевого значення. При цьому 70 % автодоріг потребують капітального ремонту. Згідно з розрахунками Всесвітнього Банку протягом наступних 10 років місцева інфраструктура вимагатиме інвестицій на 29 млрд. дол.

Серед причин вищевказаних проблем можна виділити: низьку фінансову незалежність, що знижує відповідальність місцевої влади за якість надаваних послуг; недостатньо прозорий розподіл міжбюджетних трансфертів, що знижує прогнозованість і стабільність доходів місцевих бюджетів; обмеженість у доступі до запозичень, що унеможливорює для більшості місцевих бюджетів використання запозичень для інвестицій на місцях при чинному законодавстві; брак повноважень, при якому органи місцевого самоврядування обмежені в можливостях оптимізувати ресурси; брак контролю за витратами коштів на місцях. На місцевому рівні де-факто відсутній зовнішній

аудит, а внутрішній проводиться з недостатньою комплексністю й системністю.

Протягом певного часу в Україні діє ціла низка держаних цільових соціальних, науково-технічних та національних програм, що пов'язані з поліпшенням умов життя населення, а також підвищення його добробуту, забезпечення соціальної справедливості та соціального розвитку.

Будь-які державні цільові програми повинні бути розроблені та проконтрольовані з боку держави, що закріплено в Законі України «Про державні цільові програми». На жаль, при великій кількості керівних органів, що здійснюють контроль за виконанням цільових програм в Україні немає сформованої мережі експертів, яких можна було б залучати як до внутрішнього, так і до зовнішнього оцінювання програм і стратегій регіонального розвитку. Як відомо, більшість даних щодо показників, яких добирають як індикатори реалізації програм, для моніторингу надає державна система статистики. Незважаючи на те, що упродовж останнього періоду в Україні здійснюється процес реформування цієї системи, зокрема щодо запровадження європейських стандартів, однак в Україні все одно лишається багато проблем у функціонуванні державної системи статистики, які зменшують спроможність управлінських структур провадити моніторинг реалізації програмних документів та завершальну їх оцінку: більшість показників регіональної статистики не дають змоги простежити вплив діяльності органів влади, реалізації програм на тенденції розвитку територій, що пов'язано передусім з браком розроблених показників ефективності здійснення видатків, оперативної статистичної інформації щодо змін обсягів зобов'язань тощо; обмеженість статистичної інформації щодо багатьох чинників соціально-економічної ситуації; недостатня репрезентативність вибіркового досліджень; неусталеність системи показників, що демонструють тенденції розвитку регіону; все ще не акумульовані бази даних регіональної статистики; відсутність комплексного програмного забезпечення для проведення моніторингу регіонального розвитку, реалізації регіональних програм.

Отже, можна зробити висновки, що в Україні поки що немає чіткої інституційної системи моніторингу та оцінювання результатів урядової діяльності, зокрема реалізації програмних документів. Наявні повноваження різних управлінських структур на національному рівні спрямовані на контроль за здійсненням заходів; аудит фінансових показників управлінської діяльності органів влади; моніторинг соціально-економічного розвитку території країни.

Але, окрім системи контролю за вчасним виконанням заходів і завдань програм, необхідно й слідкувати за цільовим використанням виділених для програми коштів, а також оцінювати ефективність виконання заходів і завдань розроблених цільових програм. Водночас брак чіткої методики визначення цільових показників та їх подальшого моніторингу сприяв необхідності введення програмно-цільового методу формування бюджетів, причому його використання закріплено Бюджетним кодексом України [1]. Програмно-цільовий метод є основним

та найпоширенішим при вирішенні соціальних проблем на державному та/або регіональному рівні, дозволяє сформулювати мету, заходи та засоби досягнення поставленої в програмі або стратегії мети, певним чином дозволяє формалізувати процес рішення поставлених завдань. Зазвичай, у програмах визначається мета, шляхи і способи розв'язання проблеми (з вибором оптимального), завдання і заходи, очікувані результати та ефективність виконання програми, обсяги та джерела фінансування, календарний графік виконання завдань і заходів (з визначенням розпорядника бюджетних коштів), розрахунок прогностичних обсягів та визначення джерел фінансування (з розподілом по роках виконання програми). Але, на жаль, на сьогодні не всі регіони використовують цей метод для формування програм соціально-економічного розвитку, що призводить до того, що сьогодні моніторинг та оцінювання програмних документів не стали системною практикою в діяльності органів влади в Україні з розробленою інституційною структурою, методикою проведення основних етапів цих видів діяльності, використання елементів зовнішнього оцінювання, визначених методів комунікації з громадськістю, і ці «слабкі місця» чітко усвідомлюють, зокрема, представники Міністерства економіки. Основним критерієм успішності виконання програм вважають результативне виконання її заходів та цільове витрачання коштів.

Погоджуючись з [6], спираючись на їх доробки, автором пропонуються наступні заходи щодо удосконалення нормативно-правових актів, стосовно регулювання регіонів України:

1) розробити інструментарій визначення результативності та ефективності програмних документів, який не залежав би від політичних чинників, зокрема політичної конфігурації національного уряду, складу регіональних органів влади, станом відносин між керівниками обласної державної адміністрації та Кабінетом Міністрів і Президентом України;

2) запровадити сучасні підходи до оцінювання нормативно-правових актів, стосовно регулювання соціально-економічного розвитку регіонів;

3) розробити інструментарій, який демонстрував би результативність та ефективність реалізації програмних документів, з метою подальшого фінансування їх з державного та місцевих бюджетів;

4) обґрунтувати показники соціально-економічного розвитку регіонів, на основі використання програмно-цільового підходу до планування, зокрема бюджетного, запровадження методики стратегічного планування регіонального розвитку у всеукраїнському масштабі на рівні областей і громад;

5) необхідність деталізувати методику стратегічного планування з питань соціально-економічного розвитку регіонів.

Необхідно також відмітити, що разом з чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним і місцевими рівнями, центр ваги у регулюванні соціально-економічним розвитком регіонів має бути перенесений на місцевий рівень. Це

надасть можливість розробити ефективний механізм формування й виконання місцевих бюджетів в умовах розвитку економічного потенціалу регіонів країни, а також сприятиме підвищенню соціальних стандартів рівня життя населення.

Соціально-економічний розвиток країни потребує постійного перегляду напрямів трансформації відносин між регіональними та центральними органами влади у сфері управління соціальним розвитком. Запропоновані [2, с. 176-179] напрями протягом часу реалізовані, але залишилися актуальними наступні спрямування:

- встановлення нових критеріїв відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів (юридичної, фінансової та особистої);

- впровадження нових принципів та механізмів взаємодій «влада-громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю;

- зміна грошового забезпечення регіональних соціальних програм, виходячи із змін функцій щодо забезпечення належного розвитку соціальної сфери регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості;

- покладення обов'язків щодо надання базових медичних та освітніх послуг на регіональну владу.

Отже, вирішальну роль у вирішенні соціальних завдань на місцевому рівні відіграє взаємодія органів місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Названі органи влади повинні спільно організувати систему адресної соціальної допомоги пільговим і незаможним категоріям населення; реалізувати програми соціальної допомоги; організувати роботу центрів соціального обслуговування, центрів соціальної допомоги родині та дітям, соціальних притулків, фінансованих за рахунок коштів пропорційно державних і місцевих бюджетів; організувати і брати під контроль літній та зимовий відпочинок дітей і підлітків; реалізувати міські програми у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, культури, фізичної культури та спорту, спортивні бази.

Можна зробити висновок, що забезпечення соціальної стабільності в Україні передбачає зміни в системі механізмів територіального управління соціальним розвитком. Необхідно чіткіше окреслити стратегічні орієнтири розмежування функцій соціального управління між центром та регіонами, їх взаємну відповідальність за суспільний поступ у країні та закріпити це в правовому полі.

Питання формування і виконання місцевих бюджетів є актуальними і потребують подальшого вдосконалення для вирішення низки проблем, які пов'язані з невідповідністю між функціями і повноваженнями місцевого самоврядування та ресурсами, необхідними для їх виконання; обмеженістю власних коштів, значною централізацією в управлінні міжбюджетними відносинами. До питань розвитку місцевих бюджетів, зокрема в частині підвищення ефективності їх видатків, залишаються актуальними та потребу-

ють вирішення: реформування законодавчо визначених соціальних пільг, включаючи відмову від їх надання за відомчою ознакою; запровадження механізму підвищення адресності пільг та соціальної допомоги на підставі Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, з використанням електронної соціальної картки, що потребує закріплення на законодавчому рівні; проведення інвентаризації нормативно-правових актів, що регламентують застосування галузевих нормативів при здійсненні видатків з місцевих бюджетів, та відміни обов'язкового застосування таких нормативів для забезпечення упорядкування мережі бюджетних установ та оптимізації структури видатків; удосконалення програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного планування для підвищення ефективності та результативності використання коштів місцевих бюджетів; упорядкування та оптимізації переліку державних цільових програм, виконання яких передбачає використання коштів місцевих бюджетів, приведення їх у відповідність до наявних ресурсів місцевих бюджетів, забезпечення передачі органам місцевого самоврядування окремих програм лише з одночасною передачею фінансових ресурсів на їх виконання; децентралізації видатків за окремими бюджетними програмами у сфері освіти, охорони здоров'я, ЖКГ, дорожнього господарства та енергоефективності, заходи з реалізації яких мають забезпечувати органи місцевого самоврядування; удосконалення методики розрахунку субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту та мінімізація надання таких субвенцій шляхом проведення взаєморозрахунків; приведення тарифів на житлово-комунальні послуги до рівня, що покриває економічно обґрунтовані витрати; вдосконалення системи надання пільг і субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг; врегулювання питання компенсаційних виплат перевізникам за пільговий проїзд громадян громадським (міським та приміським) транспортом, забезпечивши встановлення нормативних вимог до розрахунків втрат транспортних підприємств від пільгових перевезень та норм проїзду пільгових категорій громадян.

Таким чином, виконавши аналіз повноти та дієвості нормативно-правового забезпечення фінансово-бюджетного регулювання розвитку на регіональному рівні, пропонується викласти напрямки його удосконалення. Ця пропозиція пов'язана з тим, що на регіональному рівні існує ряд проблем, які потребують вирішення на основі удосконалення не тільки міжбюджетних відносин, а й порядку встановлення більш об'єктивних пропорцій розподілу регулюючих податків. У цьому зв'язку пропонується концептуальні засади щодо структури законодавчого акту, відповідно якого можуть бути реалізовані регіональні програми розвитку. Важливим моментом є те, що основу бюджетного регулювання повинен складати розподіл джерел прибутків між бюджетами різних рівнів, з урахуванням необхідності включити в склад бюджетів цільові й бюджетні резервні фонди, кошти яких у встановленому порядку можуть передаватися

безкоштовно у вигляді субвенцій, субсидій або дотацій в бюджети нижчих рівнів.

Необхідність пропонування законодавчого акту пов'язано з тим, що треба встановити такі правові засади розподілу регулюючих податків і трансфертів між бюджетами різних рівнів, які змогли б зняти фінансову напругу в державних і регіональних відносинах і забезпечити на цій основі конституційні соціальні гарантії, а також вирішення економічних проблем.

Пропонований законодавчий акт повинен ґрунтуватися на чітко встановлених принципових положеннях, серед яких можна виділити:

- пропорційність, яка полягає в тому, що ФБР як єдиний предмет даного законодавчого акту має включати встановлення пропорцій регулюючих доходів (податків) і міжбюджетні відносини. Причому треба відмітити, що інші компоненти регулювання бюджетного процесу повинні регулюватися окремими спеціальними законами;

- загальність правових норм, що встановлюються на державному й регіональному рівні, і які будуть використовувати регіональні органи влади для прийняття власних законодавчих актів з регулювання міжбюджетних відносин у межах своєї території;

- спираючись на соціальні стандарти, тобто необхідно формувати положення статей законодавчого акту з урахуванням реальних показників рівня та якості життя населення кожного регіону, а також щоб встановлена законом процедура бюджетного регулювання базувалась на дійсному фінансовому, ресурсному та інших потенціалах;

- прозорість міжбюджетних трансфертів, що пов'язано з можливістю використання різноманітних видів фінансової підтримки регіонів у формі міжбюджетних трансфертів. Причому у законодавчому акті повинно бути передбачено всі види трансфертів, що відрізняються за цільовим призначенням, методикою розрахунку, механізмом надання та використання, формами звітності та відповідальності, але вони повинні бути спрямовані на вирішення соціально-економічних проблем;

- обґрунтованість, яка проявляється в тому, що ФБР повинно передбачати не тільки передачу податків чи бюджетних коштів з рівня на рівень, а й повинні бути обґрунтовані умови для оцінки результативності й контролю цільового використання відповідних коштів;

- відповідальність, яка зобов'язує необхідність встановлення механізмів відповідальності конкретних органів і посадових осіб за прийняття і виконання рішень щодо реалізації встановлених законодавчим актом правил і норм ФБР розвитку регіонів.

Важно також відмітити, що таке регулювання повинно ґрунтуватися на основі договірних та погоджених механізмів і процедур, які передбачають добровільність, рівноправність і взаємну відповідальність сторін, котрі вступають у відповідні бюджетно-податкові відносини.

Як і більшість існуючих законодавчих актів, на основі яких здійснюється фінансово-бюджетне регулювання соціально-економічних процесів, про-

понований законодавчий акт повинен мати основні (для всіх правових документів такого рівня) структурні складові, але бути більш технологічним і обов'язково включати норми, що визначають суб'єкти, механізми та процедури відповідних правовідносин. Тому структура пропонованого закону може включати:

- 1) преамбулу, де прописується актуальність правового документу та проблеми, які будуть вирішені;

- 2) цілі й завдання законодавчого акту;

- 3) принципи фінансово-бюджетного регулювання, які були розглянуті у наведених вище положеннях законодавчого акту;

- 4) суб'єкти відповідних правовідносин (органи влади держави, регіонів і муніципальних утворень);

- 5) основні методологічні положення, які включають:

- критерії і порядок встановлення норм розподілу регулюючих податків з обґрунтуванням пропорцій, а також встановленням норм розподілу;

- обов'язковість застосування методів обліку фінансового та економічного потенціалів держави, регіонів і муніципальних утворень;

- види трансфертів, їх цільове призначення, а також обставини використання конкретних видів трансфертів;

- методи розрахунку розмірів різноманітних трансфертів з обґрунтуванням необхідності розрахунку таких трансфертів;

- механізми і процедури трансфертів, що пов'язані з технологією передачі коштів з одного бюджету до іншого, в тому числі розробка процедури доведення цільових коштів до кінцевого отримувача;

- механізми оцінки і контролю результативності реалізації такого правового акту з обов'язковістю формування показників, їх критеріїв, а також із закріпленням наслідків не результативності трансфертів;

- форми, а також норми відповідальності органів і посадових осіб за обґрунтованість виділення трансфертів і за їх використання;

- б) заключні положення, в яких пропонуються основи і порядок перегляду встановлених норм, механізмів та процедур, а також взаємозв'язки з іншими нормативними актами.

Наведені конкретні положення та структура концептуальних уявлень про сутність і механізми ФБР регіонального розвитку, що пропонується для законодавчого акту є цілком реальними і при наявності відповідної політичної волі можуть бути використані при розробці закону, концепції, чи будь-якої програми. Проте для їх запровадження слід створити відповідну упереджувальну нормативну базу: визначити і законодавчо закріпити основні положення та зміст регіонального розвитку для запропонованого законодавчого акту.

Висновки. На основі аналізу повноти та дієвості нормативно-правового забезпечення ФБР розвитку регіонів у статті викладено підходи до його удосконалення в напрямку підвищення обґрунтова-

ності нових законопроектів та скерування на розробку конкретних нових нормативно-правових актів. Зокрема, визначено та обґрунтовано принципи (пропорційність, загальність правових норм, спираючі на соціальні стандарти, прозорість міжбюджетних трансфертів, обґрунтованість, відповідальність) побудови законодавчих актів (Закон, програма, стратегія), розроблено їх структуру, що на відміну від існуючих актів закріплює відповідальних осіб за результативністю (кінцевим результатом) їх виконання, що посилює контроль та відповідальність як з боку органів державного управління, так і з боку виконавців, для забезпечення досягнення позитивного ефекту в соціально-економічному розвитку.

Впровадження ефективних механізмів контролю за економічним та ефективним використанням місцевих ресурсів з боку членів їх територіальних громад мають стратегічне значення для вирішення соціальних і економічних завдань у регіоні. У цьому напрямку потрібним, перманентно вагомим і актуальним є удосконалення законів про місцеве самоврядування, про місцеві державні адміністрації, внесення змін до бюджетного законодавства, виходячи з обґрунтованої нової парадигми ФБР розвитку регіонів, з метою створення достатніх фінансових та організаційних умов забезпечення виконання завдань органами місцевого самоврядування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.01.2010 р. № 2456-VI // Голос України від 04.08.2010 р., №143 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua> — Назва з титул. екрана.
2. Державне управління регіональним розвитком України [Текст] : [моногр.] / за заг. ред. В. С. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
3. Іванов, Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства : оцінка, формування та розвиток [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, П. А. Орлов, О. Ю. Іванова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Poslannya_sborka.pdf — Назва з титул. екрана.
5. Модернізація України: пріоритети реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zn.ua/SCIENCE/modernizatsiya_ukrayini_prioriteti_reform-59771.html — Назва з титул. екрана.
6. Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні [Текст] / М. Лендьял, Б. Винницький, Ю. Ратейчак. – К. : В-во «К.І.С.», 2007. – 120 с.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Текст] // Голос України. – 04.12.2010 р. – № 229.
8. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентові України. Версія для обговорення. 2 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf — Назва з титул. екрана.
9. Соціальні аспекти податкової політики [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О. В. Грачов та ін. : за заг. ред. докт. екон. наук, професора Ю. Б. Іванова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 304 с.

УДК 504.062:334.722

ИВАНЧЕНКОВА Л.В., канд. екон. наук, доцент
Одесская национальная академия пищевых технологий

ПОНЯТИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И ЕГО ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ

Систематизированы научные подходы к понятию «предпринимательство». Выделены организационно-правовые формы предпринимательства. Определены критерии отнесения различных образований к предпринимательскому сектору.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательский сектор, экологическая ответственность, социальная ответственность.

A systematic scientific approaches to the concept of «entrepreneurship». Highlighted the organizational and legal forms of business. The criteria for inclusion of various formations of the enterprise sector.

Keywords: business, entrepreneurship, environmental responsibility, social responsibility.

Введение. Проблемы исчерпания высококачественных природных ресурсов, ресурсосбережения и охраны окружающей природной среды не новы. Эта ограниченность ресурсов заставляет руководителей

государств искать пути решения проблемы. Наша страна решает эту проблему неэффективно. На сегодняшний день требуется сосредоточение усилий экономической науки по разработке теории и методоло-